

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsut-
bildning vid Elof Lindälvs gymnasium i Kungs-
backa kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Elof Lindälvs gymnasium

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbacka kommun ingår i detta projekt.

Yrkesgymnasiet besöktes den 27-28 september 2012. Ansvariga inspektörer har varit Jonas Nygren och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbacka kommun

Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett bygg- och anläggningsprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Vård- och omsorgsprogrammet samt fordons- och transportprogrammet.

Elof Lindälvs gymnasium är indelat i fem enheter med en rektor för varje enhet. Den rektor Skolinspektionen träffat är rektor för enhet 1 som omfattar Lärlingsutbildning, Fordons- och transportprogrammet och Introduktionsprogram. Skolan har totalt 1 450 elever, rektor ansvarar för 660 elever varav 40 elever går den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Lärlingsutbildningen är organiserad som en sammanhållen verksamhet där lärlingarna bildar en egen klass/grupp. Yrkeslärare ingår i ett lärlingsarbetslag. En person i arbetslaget har uppgiften att organisera lärlingsverksamheten. Det finns även en teamledare som i nära samarbete med rektor samordnar det dagliga arbetet i lärarlaget.

Elof Lindälvs gymnasium: program, inriktning	Antal elever (varav antal lärlingar)
Bygg- och anläggningsprogrammet - Husbyggnad - Mark och anläggning - Måleri	93(10)
Barn- och fritidsprogrammet	74(1)
El- och energiprogrammet - Elteknik	
Fordons- och transportprogrammet - Personbil - Karosseri och lackering	116(6)
Handels- och administrationsprogrammet - Handel och service	146(11)
Hantverksprogrammet - Frisör	
Hotell- och turismprogrammet - Hotell och konferens - Turism och resor	47(3)
Industri tekniska programmet - Svetsteknik	22(3)
Naturbruksprogrammet - Djur	
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	76(4)
VVS- och fastighetsprogrammet	
Vård- och omsorgsprogrammet	86(2)
Totalt antal elever:	660(40)

Källa: Rektors verksamhetsbeskrivning september 2012

På skolan genomfördes intervjuer med rektor, lärlingssamordnare, yrkeslärare och elever. Vid besök på arbetsplatser intervjuades 2 handledare (fordon och transport) och deras lärlingar.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 27-28 september 2012.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?
2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 17 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsa-

spekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete
- F.

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl APL som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Rektor uppger att genom det politiska beslut som kommunen fattade 2010 finns en uttalad strategi att arbeta aktivt med lärlingsutbildning. Rektorn har varit klar över vad det innebär att genomföra lärlingsutbildning, men kommunpolitikerna och kärnämneslärarna har haft svårigheter att förstå att eleverna kan tillägna sig kunskap och utbilda sig ute på arbetsplats. Rektor menar att utmaningen har varit att få lärare och politiker att förstå att via arbetsplatserna får eleverna en likvärdig utbildning som den som ges skolförlagd. Yrkeslärarens roll förändras genom att de ska validera elevens kunskaper både i skola och på APL-plats.

Yrkeslärarna uppger att de själva liksom skolledningen är införstådda med lärlingsutbildningens speciella förutsättningar. Alla yrkeslärarna har tidigare jobbat på det skolförlagda programmet. De har aktivt sökt sig till att få arbeta med lärling.

De intervjuade lärarna upplever att de samverkansmöten, där man tar upp lärlingsutbildning som ett särskilt tema, är bra för att öka förståelsen för lärlingsutbildningens särskilda förutsättningar.

Vid samtal med elever framkommer det att elever uttrycker att de har valt rätt. De anser att de är mer praktiskt lagda och kan bättre fokusera på studierna när de är på lärlingsprogrammet.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en strategi för gymnasial lärlingsutbildning.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

Rektor uppger att lärlingsutbildningen är organiserad som en sammanhållen verksamhet där lärlingarna bildar en egen klass/grupp. Skolan arbetar för att få ihop lärlingsklassen socialt genom olika gruppaktiviteter. Inför skolstart har skolan klart vilka företag som kan ta emot elever. Eleven söker till nationellt program och går direkt in på lärlingsspåret. En person i arbetslaget har uppgiften att organisera verksamheten runt lärlingsuppdraget. Dessutom finns en teamledare som samordnar den dagliga verksamheten för lärlingarna. Rektor uppger vidare att eleverna i årskurs 1 går ut på APL efter 6 veckor på skolan där de inledningsvis får en del grundutbildning inom yrkesämnena samt arbetsmiljö- och säkerhet.

Rektor och yrkeslärare uppger att eleverna i årskurserna 1 och 2 är inne på skolan 14 dagar, sedan är de ute 14 dagar på APL-platserna. Rektor och yrkeslärare framhåller att det är viktigt att eleverna är ute sammanhängande tid och få följa hela arbetsprocessen ute på arbetsplatsen. I årskurs 3 är eleverna nästan ute på arbetsplats på heltid. De elever i årskurs 3 som saknar vissa kurser eller moment i kurser kan då komplettera med dessa på skolan eller genom att annan APL-plats erbjuds för dessa moment. Detta kan variera individuellt men syftet är att eleverna i slutändan ska få all den undervisning de ska ha, säger rektor. Rektor säger också att skolan började arbeta med infärgning vårterminen 2012. Det har varit ett mål för rektorn och en strategi för hela skolan att ha ett arbetslag med kärnämneslärare och karaktärlärare som sitter tillsammans.

Yrkeslärarna uppger att eleverna under försöksverksamheten var ute tre dagar på arbetsplats och inne på skolan två dagar/vecka, och att det fungerade dåligt. Numera är eleverna ute 14 dagar och inne på skolan 14 dagar och detta har, enligt såväl yrkeslärare som elever upplevts fungerat bra både för skolan och för arbetsplatserna. När det gäller planeringen av elevernas utbildning kommer kurserna i olika ordning beroende på arbetsplatsens verksamhet och det är varje lärare som ansvarar för upplägget. De olika branscherna kräver oftast olika upplägg. Ibland kan lärarna göra individuella lösningar för eleverna.

Vid samtal med elever framkommer det att eleverna tycker att det fungerar bra med att vara ute på arbetsplats i 14 dagar och därefter vara inne på skolan under motsvarande tid. Då hinner de med att komma in på arbetsplatsen och det blir mer sammanhängande i skolan. "Det är bra att kunna jobba intensivt med

exempelvis matte under en längre tid än att det blir enstaka dagar här och där”, som en elev uttryckte det.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en god planering och organisation av verksamheten.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Vid rundvandringen på skolan kan Skolinspektionen konstatera att skolan har ändamålsenliga lokaler för att genomföra delar av yrkeskurser på skolan. Det finns även ändamålsenliga lokaler för gymnasiegemensamma ämnen. Av dokumentstudier och genom intervjuerna med såväl yrkeslärare som rektor framgår att det finns lärarresurser för att genomföra en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen och även delar av yrkeskurser på skolan.

Rektor uppger att det finns lämpliga lokaler med utrustning och lärarkompetens på skolan. Eleverna får inledningsvis en kurs i arbetsmiljö- och säkerhet, där respektive program använder arbetsmiljöverkets utbildning med tillhörande tester.

Yrkeslärare uppger att eleverna har en introduktion på sex veckor innan de går ut på arbetsplatsen. De får arbetsmiljöverkets arbetsmiljöutbildningar innan de går ut. Vissa grunder lärs ut i yrkesämnena. Yrkeslärare anser att skolan har tillräcklig med utrustade lokaler och yrkeskompetens bland lärarna.

Elever uppger att de har fått genomföra en kurs i arbetsmiljö och säkerhet i skolan. Handledaren har också fått instruktioner av skolan att gå igenom arbetsmiljö och säkerhet på arbetsplatsen.

Skolinspektionen bedömer att det finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- **Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?**

Rektor uppger att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

Yrkeslärare uppger att det tidigare varit svårt att få APL i Göteborg inom vård och omsorg men sen skolan är med i vård- och omsorgscollege¹ och har tillgång till att boka APL-platser via www.praktikplatsen.se så fungerar det bättre.

Skolinspektionen bedömer att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

- **Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?**

Enligt gymnasieförordningen (4 kap 12§) är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar.

Rektor uppger att i första hand skaffar yrkeslärarna APL-platser men även projektledaren/samordnaren har dessa möjligheter. Det händer att eleverna har önskemål om en viss plats, men den granskas och godkänns av yrkeslärare. "Inom lärlingsutbildningen är vi lite tuffare mot arbetsgivare och ställer högre krav än på APL till det skolförlagda programmet", säger rektor vidare. Rektor uppger att lärare samverkar och har ett utbyte emellan sig och ger varandra rekommendationer om arbetsplatser som fungerar.

Yrkeslärarna uppger det är yrkeslärarens uppgift att kontrollera och godkänna APL-platserna. Serviceyrken och byggeleverna får i första hand söka APL-platser själva och det är oftast ett krav från arbetsgivarna. "Vi pratar med eleverna om vad som är lämpliga platser. Lyckas de inte ordna en APL har yrkesläraren ordnat en plats", säger yrkeslärarna avslutningsvis.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en ansvarsfördelning där det är yrkeslärarna som anskaffar och kontrollerar arbetsplatserna.

¹ Vård- och omsorgscollege (VO-College) är ett samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetsliv som syftar till att förnya och förbättra utbildningen inom omvårdnadsområdet. Samverkan ger en bättre koppling mellan teori och praktik.

Satsningen innebär också kompetensutveckling för redan anställda samt yrkesutbildning för vuxna. Certifieringen till VO-College är en kvalitetsgaranti, som gynnar både studerande, arbetsgivare och vårdtagare.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Skolan använder ett förtryckt fyrsidigt dokument benämnt "UTBILDNINGS-KONTRAKT". Avtalet reglerar förhållandet mellan parterna rörande gymnasial lärlingsutbildning.

Rektor uppger att det i utbildningskontraktet inte finns angivet vilka delar av kurser som ska genomföras på arbetsplatsen, men att detta finns med i den elev- och handledarpärm som överlämnas till arbetsplatsen när eleven börjar på sin arbetsplats.

Yrkeslärarna uppger att kontraktet skrivs på innan eleverna går ut på APL och kontraktet gäller tillsvidare med uppsägningstid på en månad om någon av parterna inte tycker att det fungerar. Vad som ska genomföras finns beskrivet i handledarpärmen och finns inte med i utbildningskontraktet. Avstämning med arbetsplatsen sker vid trepartssamtal.

Elever uppger att de har dålig kännedom om utbildningskontraktet men tror att de skrivit på ett sådant i samband med att de började på APL-platsen. Eleverna uppger att de har bättre koll på planeringen och hänvisar till pärmen.

Skolinspektionen bedömer att skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever. Skolinspektionen bedömer vidare att det i kontraktet inte anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen liksom omfattningen av dessa delar.

Utvecklingsområde:

Utbildningskontraktens innehåll behöver utvecklas. I utbildningskontraktet ska finnas uppgifter om vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- **Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet**

Rektor uppger att det i elevpärmerna finns matriser över vilka kursmoment som ska genomföras och detta säkerställer läraren vid trepartssamtal mellan elev och handledare. Om en arbetsplats saknar möjlighet att utföra delar av utbildningen kan eleven komplettera dessa delar i skolan alternativt byta APL-plats. När det gäller att hitta arbetsplatser med rätt förutsättningar ser skolan om arbetsplatsen har kollektivavtal eller inte. Det är många enmansföretag eller småföretag med max 10 anställda. Enligt rektor använder lärarna sina kontaktnät och "känner in" om arbetsplatsen verkar bra utifrån skolans värdegrund. De stora byggföretagen har vana att ta emot lärlingar. Inom vård- och omsorgsprogrammet söks platserna via www.praktikplatsen.se, där de är godkända genom vård- och omsorgscollege, uppger rektor avslutningsvis.

Yrkeslärarna uppger att de försöker använda sig av arbetsplatser där de har bra kontakter. Vid APL-besök bedömer de om handledaren har intresse för att arbeta med ungdomar. Yrkeslärarna uppger vidare att där det hänt att elever fått göra ensidiga uppgifter har de tagit bort eleven från arbetsplatsen. Yrkeslärarna menar också att de får reda på när en arbetsplats inte uppfyller kvalitén genom den nära kontakt de har med eleverna både i skolan och vid arbetsplatsbesöken.

Skolinspektionen bedömer att skolan säkerställer arbetsplatsernas kvalitet genom yrkeslärares kontakt med arbetsplatserna och eventuella signaler från eleverna.

- *Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?*

Rektor uppger att yrkeslärares följer upp hur det går för eleverna på APL-platsen en gång per månad och då sker trepartssamtal.

Yrkeslärares uppger att man genomför besök varje 2-veckors period. De uppger vidare att de även sköter mycket av kontakterna via telefon. Yrkeslärares uppger att de får åka när de inte har lektion men om det händer något akut tar de sig extra tid att åka ut. Annars har de en schemafri dag i vecka för APL-besök.

En handledare uppger att yrkeslärares kommer på besök 1-2 gång/månad. Yrkeslärares tar sig tid och är inte bara inne och säger hej. Handledaren tycker att det är positivt att yrkeslärares ibland kommer oanmäld. Handledaren har kontroll på vilka kurser och moment som kan genomföras tillsammans med lärares.

En annan handledare uppger att de har haft besök av handledaren cirka 3 gånger på 4 veckor. Det är oftast kortare besök.

Vid Skolinspektionens samtal med elever framkommer det att huvuddelen av eleverna får besök av yrkeslärares var 14:e dag. Besökens längd varierar. Ibland genomförs trepartssamtal, ibland tittar yrkeslärares bara förbi. Men det framkommer även att yrkeslärares för bygg och anläggningsprogrammet för vissa elever är ute på besök endast en gång per termin. De elever som får regelbundna besök var 14:e dag upplever att yrkeslärares har koll. De elever som får ett besök per termin upplever inte att de får tillräcklig återkoppling på hur de ligger till i förhållande till kunskapskraven i de kurser och moment som genomförs på arbetsplatsen samtidigt som de upplever ett bristande engagemang från yrkeslärares sida då de endast besöks en gång per termin under det arbetsplatsförlagda lärandet.

Skolinspektionen bedömer att skolan vanligtvis gör regelbundna besök vid arbetsplatserna. Dock genomförs inte besök i tillräcklig omfattning vid alla program och för alla elever vid respektive APL-plats.

Utvecklingsområde:

Skolan måste se till att det genomförs regelbundna besök två gånger per månad för samtliga elever vid respektive APL-plats i syfte att säkerställa en rättvis bedömning av elevernas kunskapsnivå och för att säkerställa kvaliteten i utbildningen.

- **Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?**

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Rector uppger att 30 procent av handledarna deltar på den skolförlagda handledarutbildningen och resten får utbildningen i samband med APL-besöken. Den handledarutbildning som skolan bjuder in till har en del handledare svårt att komma till. Därför genomför skolan ett tio punktsprogram, som finns i handledarpärmen, där yrkeslärarna vid varje besök på APL-platsen går igenom handledarutbildningen successivt. Detta har varit ett bra sätt att ta lite i taget och få handledarnas förståelse och insikt i skolan kurser, uppger rektor avslutningsvis.

Yrkeslärarna uppger att en del handledare är mer vana att vara handledare exempelvis inom vård- och omsorgsprogrammet, där det sedan länge finns en tradition att handleda elever. Vissa branscher har olika förutsättningar att gå ifrån sin arbetsplats. Företag med få anställda har generellt svårt att delta vid handledarutbildningen, enligt yrkeslärarna.

Yrkeslärarna menar att handledarna har lättare att förstå hur skolans bedömningar och mål är upplagda när de gått handledarutbildningen. Men om handledarna inte kommer på utbildning så genomförs en handledarutbildning ute på APL-platsen. "Vid trepartssamtalet översätter vi det de gör till skolspråk", säger yrkeslärarna.

Vid Skolinspektionens intervjuer med handledare framkommer det att det varierar om man gått handledarutbildning eller inte. Den samlade bedömningen från Skolinspektionen efter att ha besökt ett antal APL-platser är att den tid som yrkesläraren träffar handledarna på APL-platserna vanligen inte används till att ge handledare kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Skolinspektionen bedömer att skolan säkerställer handledarens lämplighet men att skolan inte ser till att alla handledare får kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar. Skolinspektionen vill påtala att skolan behöver säkerställa att samtliga handledare går igenom handledarutbildning eller 10 punktsprogrammet.

- ***Hur fungerar programråden?***

Rektor uppger att skolan har övergripande lärlingsråd en gång/år med företrädare för kommunens företagare och kommunens näringslivsstrateg. Skolans yrkeslärare deltar i skolornas Programråd där det konkreta utbildningsinnehållet tas upp på respektive program och där lärlingsutbildningen har en speciell programpunkt. Rektor uppger vidare att i Kungsbacka samarbetar Elof Lindälvs gymnasium, Aranäsgymnasiet, Komvux, Medlearn samt Yrkeshögskolan även med arbetsgivarna Äldreomsorgen och Funktionsstöd i Kungsbacka kommun, Förenade Care, Kungsbacka sjukhus och fackförbundet Kommunal.

Yrkeslärarna uppger att lärlingsfrågorna finns på dagordningen.

Vid Skolinspektionens intervjuer med handledare framkommer det att flera handledare inte visste att det finns programråd, de har inte fått information om det.

Vid Skolinspektionens intervjuer med elever framkommer det att ingen av de elever vi talat med känner till programråden.

Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller kraven på fungerande programråd då representationen och sammansättningen av dessa är bristfällig då flera elever och handledare inte känner till att programråd finns.

Utvecklingsområde:

Skolan måste se till att kraven uppfylls avseende fungerande programråd. Skolan behöver informera såväl handledare som elever om programråden och se till att dessa grupper representeras vid programråden.

C. Elevens situation

- *Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats?*

Rektor uppger att eleverna genomgår arbetsmiljöverkets grundkurs i arbetsmiljö och säkerhet. Eleverna genomgår grundkurser i yrkesämnena innan de går ut på APL.

Yrkeslärarna uppger att eleverna har arbetsmiljökurs, via arbetsmiljöverket och får grundläggande utbildning i yrkesämnet.

Elever uppger att de tycker skolans upplägg är bra men att de inte får lära sig tillräckligt om maskiner men de har förståelse för att skolan inte kan ha tillgång till den senaste utrustningen.

Skolinspektionen bedömer att eleverna är förberedda innan de går ut på sin första arbetsplats.

- *Hur säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?*

Av till Skolinspektionen inskickad Likabehandlingsplan och plan mot diskriminering och kränkande behandling framgår det inte hur skolan ska arbeta med värdegrundsarbetet när elever är ute på APL. Det framgår inte heller hur handledare och arbetsplatser ska informeras och göras delaktiga i skolans värdegrundsarbete.

Rektor uppger att detta säkerställs genom att det finns kollektivavtal och via skolans kontaktnät. Det har hänt att elever har fått avbryta eller byta en APL-plats där eleven inte har passat in. Rektor uppger att skolan går igenom likabe-

handlingsplan och plan mot kränkande behandling med eleverna. Men rektor säger att det saknas delar i planen och i genomgången om hur APL-platserna omfattas i detta arbete, idag bygger det på hur man hanterar detta i skolan. Yrkeslärarna tar upp delar om etik och moral på mentorstid.

Yrkeslärare uppger att när eleven är inne på skolan finns möjlighet att ta upp värdegrundsfrågor. Lärarna har nära och bra relationer med eleverna vilket gör det lättare för eleverna att komma till dem i frågor om etik och moral.

Elever uppger att de direkt upplevt på arbetsplatserna att de betraktas som anställda. En elev uttrycker det som: "Nu har jag kommit in i gänget, varit med på motormässa och lärt känna dom vid sidan om."

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver säkerställa att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav.

Utvecklingsområde:

Skolans plan mot kränkande behandling behöver omfatta elevens hela skoltid och därmed även verksamheten vid APL-platserna.

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Rektor uppger att skolan hade problem med hur skolan hanterar elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens under det första året då det var ett antal "elever som var svaga". Här visade det sig, enligt rektorn, att SYV hade gått ut med att lärlingsutbildning var för svaga elever. Rektor uppger att skolan nu är tydligare med vad som krävs för att bli en lärling och att det inte är att betrakta som en insats för elever med svag motivation. Rektor säger också att det förekommer byten emellan skolförlagd utbildning och lärlingsutbildning men inte i någon större omfattning. Rektor uppger att lärlingarna har tillräcklig tillgång till specialpedagogisk kompetens bland de fyra specialpedagoger som finns till för hela skolan. Arbetslaget för lärlingarna träffar specialpedagog varje vecka och samtalar om de elever som eventuellt behöver stöd.

Skolinspektionen bedömer att skolan har rutiner för att hantera elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens.

- **Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?**

Rektor uppger att man har ett antal elever med åtgärdsprogram och har fått anpassa en del arbetsplatser. Om skolan har haft någon elev med behov av särskilt stöd har man valt en arbetsplats utifrån elevens behov, där det finns handledare som klarar av att hantera elever med särskilda behov.

Yrkeslärarna uppger att de åtgärdsprogram som finns vanligen omfattar gymnasiegemensammaämnen. Yrkeslärarna uppfattar att det vanligtvis fungerar bra i karaktärsämnena även utan åtgärdsprogram. Men menar att man ändå anpassar valet av APL-plats för elever med särskilda behov. Yrkeslärarna uppger att de, via kontakter med andra utbildningar och program som arbetar med elever med särskilda behov, har goda förutsättningar att erbjuda arbetsplatser som är anpassade till elever med särskilda behov.

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar aktivt för elever med särskilda behov och för att finna lämpliga arbetsplatser åt elever med särskilda behov.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

Rektor uppger att betygen sätts successivt. Bedömningarna sker vid treparts-samtal. Rektor uppger att yrkeslärarna dokumenterar digitalt/skriftligt vad eleverna har gjort. Dokumentation är viktigt att se över vid byten av arbetsplats. Enligt rektor är handledarna delaktiga vid besök och läraren har intervjuer med elever. Detta ger, enligt rektorn, lärarna en samlad bild över elevernas kunskaper. Rektor menar även att eleverna känner till vilka mål och krav som gäller eftersom detta finns i respektive elevs elevpärm.

Yrkeslärare uppger att skolverkets kunskapsmatriser bryts ned. Dessa nedbrutna kunskapsmatriser använder sedan yrkeslärarna successivt tillsammans med handledarna i bedömning och betygssättning. Yrkeslärarna menar att handledarna hjälper till för att hålla ordning på vad eleven lärt sig och eleven

gör parallellt en elevutvärdering. Det görs också regelbundna avstämningar för olika moment med handledaren i handledarpärmen.

Yrkeslärarna uppger att så fort kursen är klar så betygssätts den. Yrkeslärarna tycker att det motiverar eleverna att se hur bedömningarna görs.

Vidare menar yrkeslärarna att inriktningen till årskurs 2 och 3 och eventuella fördjupningskurser planeras utifrån tidigare bedömningar av arbetet på APL-plasten.

Handledare uppger att yrkesläraren och handledaren går igenom bedömning och betyg och det finns dokument i handledarpärmen.

Huvuddelen av eleverna uppger de vet hur deras yrkeskunskaper bedöms och betygssätts. "Det står i lärlingspärmen vad som gäller", som en elev uttrycker det. Men vissa elever som går bygg- och anläggning, plåtinriktning menar att det är oklart vad som bedöms.

Elever menar vidare att det är läraren som fyller i vad eleverna lärt sig, eftersom de själva är dåliga på att skriva in det i elevpärmen. Eleverna upplever att de inte har koll på betygskriterierna och vad som krävs för ett högre betyg, men tror att de går igenom detta på trepartssamtal inför betygssättningen av varje kurs.

Skolinspektionen bedömer att läraren med stöd av handledarens underlag ansvarar för bedömning och betygssättning av elevernas yrkeskunskaper.

- ***Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?***

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Rektor uppger att samtliga lärare utom en har examen och den läraren är under utbildning. Den lärarens utbildning pågår samtidigt som han har en heltidstjänst på skolan. Rektor bedömer att yrkeslärarna har kompetens att undervisa och kommunicera med handledarna om yrkesinnehållet på arbetsplatserna.

Skolinspektionen bedömer att skolan har tillgång till behöriga lärare som kan undervisa i de skolförlagda delarna av utbildningen och föra samtal med elevernas handledare om yrkesinnehållet på arbetsplatserna.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- *Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?*

Rektor uppger att lärlingsutbildningen ingår i skolans kvalitetsrapport. Rektor beskriver även att enkäter genomförts där man frågat om hur eleverna trivs. Skolan har också genomfört en rundringning till de elever som gick ut 2012 och av 20 elever hade 18 fast anställning och två elever hade påbörjat eftergymnasiala studier.

Rektor redovisar att 75 procent av lärlingarna blivit godkända i de gymnasiegemensamma ämnena.

Yrkeslärarna uppger att de utvärderar i vilken omfattning eleverna är yrkeskunniga och anställningsbara. Yrkeslärarna uppger att skolan ringer upp och följer upp skriftlig hur det gått efter avslutad utbildning. Tillsammans med handledaren gör yrkeslärarna en slutbedömning, skriver ett skriftligt omdöme samt går igenom hur det har varit för respektive elev vid APL-platsen. Avslutningsvis menar yrkeslärarna att deras yrkesroll har förändrats och menar att det behövs mer tid för administrera och samordna med varandra.

Skolinspektionen bedömer att skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning av den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheter och utveckla verksamheten.

Sammanfattning:

-
- 1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbäck kommun delvis genomförs i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs.

Skolinspektionen bedömer att skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever men att det i kontraktet inte anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen liksom omfattningen av dessa delar.

Skolan uppfyller inte kraven på fungerande programråd då representationen och sammansättningen av dessa är bristfällig då flera elever och handledare inte känner till att programråd finns.

Skolan behöver säkerställa att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav.

-
- 2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**
-

Skolinspektionen bedömer att Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbäck kommun delvis ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs.

Skolinspektionen bedömer att skolan säkerställer handledarens lämplighet men att skolan inte ser till att alla handledare får kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar.

Skolan genomför vanligtvis regelbundna besök vid arbetsplatserna. Dock genomförs inte besök i tillräcklig omfattning vid alla program och för alla elever vid respektive APL-plats.

Skolan säkerställer handledarens lämplighet men att skolan inte ser till att alla handledare får kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- **Utbildningskontraktens innehåll behöver utvecklas. I utbildningskontraktet ska finnas uppgifter om vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.**
- **Skolan måste se till att det genomförs regelbundna besök två gånger per månad för samtliga elever vid respektive APL-plats i syfte att säkerställa en rättvis bedömning av elevernas kunskapsnivå och för att säkerställa kvaliteten i utbildningen.**
- **Skolan måste också se till att alla handledare ges information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.**
- **Skolans plan mot kränkande behandling behöver omfatta elevens hela skoltid och därmed även verksamheten vid APL-platserna.**
- **Skolan behöver även se till att kraven uppfylls avseende fungerande programråd. Skolan behöver informera såväl handledare som elever om programråden och se till att dessa grupper representeras vid programråden.**